

Janusz Drewniak

Soborowa odnowa liturgii święceń prezbiterów

Studia Włocławskie 5, 65-76

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JANUSZ DREWNIAK

SOBOROWA ODNOWA LITURGII ŚWIĘCEŃ PREZBITERÓW

Sobór Watykański II uznał, że dla rozwoju życia chrześcijańskiego wiernych „w szczególny sposób należy zatroszczyć się o odnowienie i rozwój liturgii” (KL 21). Obejmuje ona części niezmiennie, pochodzące z ustanowienia Bożego, oraz części podlegające zmianom. Te z biegiem czasu mogą, a nawet powinny podlegać modyfikacji, aby jaśniej wyrażały tajemnice, których są znakami, a lud chrześcijański mógł je łatwiej rozumieć i uczestniczyć w nich w sposób pełny, czynny i świadomy (por. KL 21, 48, 59). Reforma liturgiczna miała przybliżyć współczesnemu człowiekowi i ukazać w nowym świetle czynności Kościoła.

W ramach ogólnej odnowy liturgicznej konieczne okazało się także zreformowanie liturgii święceń diakonów, kapłanów i biskupów, bowiem obrzędy, które stosowano do tej pory, straciły swą aktualność. Dlatego Sobór Watykański II stwierdził: „Obrzęd święceń należy krytycznie opracować i co do ceremonii, i co do tekstów” (KL 76).

I. Kształtowanie się odnowionej liturgii święceń prezbiterów

Reforma obrzędów święceń biskupów, prezbiterów i diakonów została przeprowadzona w dwóch etapach. Pierwszy, zasadniczy, dokonany został tuż po Soborze w 1968 roku. Ta wersja liturgii święceń w 1989 roku została ponownie zreformowana, przez co uzyskała kształt aktualny do dziś.

1. Pierwszy etap odnowy święceń prezbiterów

W dniu 18 czerwca 1968 r. papież Paweł VI konstytucją apostolską *Pontificalis Romani recognitio* zatwierdził przygotowaną księgę *De Ordinatione Diaconi, Presbyteri et Episcopi*.¹ Odnowiona liturgia święceń zastąpiła dotychczasową, zawartą w pontyfikale rzymskim. Wydanie to uznano za wzorcowe (typiczne). Kongregacja Obrzędów ponadto zarządziła: „kompetentna kościelna władza terytorialna [...] niech jak najrychlej przygotowuje rytuały krajowe, dostosowane do potrzeb miejscowych, także pod względem języka.

Po zatwierdzeniu przez Stolicę Apostolską należy ich używać w okręgach, dla których są przeznaczone” (KL 63).

Polski przekład odnowionych *Obrzędów święceń diakonów, kapłanów i biskupów* zatwierdzony został dekretem Kongregacji Kultu Bożego z dnia 18 lutego 1972 r. Nie został on jednak wydany drukiem. Wobec potrzeby posługiwania się nim w liturgii, kard. Stefan Wyszyński zatwierdził wydaną przez Kurię Metropolitalną Warszawską w 1977 r., na małej poligrafii, księgę pt. *Ustanowienie lektorów i akolitów i przyjęcie kandydatów do diakonatu i kapłaństwa oraz obrzędy święceń diakonów, kapłanów i biskupa* i polecił jej używać.²

W konstytucji *Pontificalis Romani recognitio* Paweł VI wyłożył zasady, jakimi kierował się Kościół, przeprowadzając reformę święceń. Podstawą, na której oparto zmiany ceremonii i tekstów, były normy podane przez Sobór Watykański II: „W pracy nad odnowieniem Obrzędów święceń trzeba brać pod uwagę ogólne zasady, według których zgodnie z postanowieniem Soboru Watykańskiego II winna być przeprowadzona cała odnowa liturgii. Ponadto trzeba uwzględniać znaną naukę o naturze i skutkach sakramentu święceń, wyłożoną w Konstytucji o Kościele”.³ Przy dokonywaniu reformy uwzględniano więc nie tylko ogólne wytyczne i zalecenia Soboru w sprawie reformy liturgii, ale także soborową naukę o trójstopniowości kapłaństwa, przekazaną w różnych dokumentach, głównie w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*.⁴ Nie do przyjęcia okazało się przedsoborowe ujęcie teologów i kanonistów, którzy łączyli skutki święceń kapłańskich jedynie z tekstem Hbr 5, 1: „Każdy bowiem arcykapłan z ludzi brany, dla ludzi bywa ustanawiany w sprawach odnoszących się do Boga, aby składał dary i ofiary za grzechy”. Sakrament kapłaństwa to źródło nie tylko zadań uświęcania, ale także nauczania i rządzenia. Musiały też zostać sprostowane niektóre błędne dotychczasowe ujęcia funkcji biskupich, kapłańskich czy diakońskich tylko w aspekcie władzy.⁵ Ustąpiły one ujęciom podkreślającym funkcję służby ludowi Bożemu na określonym stopniu hierarchicznego kapłaństwa.

„W obrzędach święceń prezbiteratu zamieszczonych w dotychczasowym Pontyfikale Rzymskim bardzo jasno była przedstawiona misja prezbitera i łaska towarzysząca mu jako pomocnikowi stanu biskupiego. Konieczną jednak wydawało się rzeczą, aby cały obrzęd rozczłonkowany dotychczas na wiele części, odzyskał większą zwartość i aby główna czynność święceń, to jest nałożenie rąk z modlitwą konsekracyjną, ukazała się w jaśniejszym świetle”.⁶ Odnowienie obrzędów przez dodanie, usunięcie bądź zmianę niektórych elementów w celu przywrócenia tekstom pierwotnej formy lub jaśniejszego przedstawienia treści miało służyć podkreśleniu skutków sakramentalnych.⁷

Ponieważ nowa liturgia święceń w treści modlitw i formie różni się od przedsoborowych obrzędów, dla uniknięcia wszelkich kontrowersji papież Paweł VI w cytowanej konstytucji wyjaśnił ostatecznie istotne elementy sakramentu, jego materię i formę. „W święceniach prezbiterów materią jest [...] włożenie rąk dokonywane w milczeniu przez biskupa przed modlitwą konsekuracyjną. Formę zaś stanowią słowa modlitwy konsekuracyjnej, której ten oto fragment jest istotny i dlatego wymagany do ważności aktu: «Prosimy Cię, Ojczy wszechmogący, daj tym sługom swoim godność prezbiteratu; odnow w ich sercach Ducha świętości, niech wiernie pełnią przyjęty od Ciebie, Boże, urząd posługiwania kapłańskiego drugiego stopnia i przykładem swojego życia pociągają innych do poprawy obyczajów»”.⁸

Do ważności święceń w wymiarze liturgicznym nieodzowny jest odąd tylko gest nałożenia rąk biskupa i część modlitwy święceń, określająca skutki sakramentu, czyli władzę święceń i łaski Ducha Świętego. Na istotne znaczenie tego gestu wskazał już papież Pius XII w konstytucji *Sacramentum ordinis* z 1947 r.⁹ Pius XII zajął się jedynie zewnętrznym wymiarem sakramentu, ukazał istotne elementy udzielania święceń, wyjaśniając tym samym w sposób jasny i pewny warunki, jakie powinien spełniać udzielający i przyjmujący je. Już wtedy dostrzeżono w tym świadomy zwrot ku tradycji pierwotnego Kościoła.¹⁰

Przeprowadzając reformę liturgii święceń skoncentrowano się na tzw. „święceniach wyższych”, dzięki którym istnieje hierarchia Kościoła. W tych święceniach przekazywane jest kapłaństwo ministerialne w trzech następujących po sobie stopniach. Od strony obrzędowej zaproponowano szereg zmian podyktowanych nowym prawodawstwem przewidującym diakonat, jako stały stopień w Kościele łacińskim, i wspomnianą już koniecznością uproszczeń dla osiągnięcia wymaganej przejrzystości.

Obrzędy święceń wszystkich stopni w sposób logiczny i niejako naturalny wpisane zostały w strukturę Eucharystii. Odnowioną celebrację stanowią cztery części: obrzędy wstępne, liturgia słowa, liturgia sakramentu i obrzędy zakończenia. Na obrzędy wstępne składa się uroczysta procesja eksponująca kandydatów do święceń, wraz z towarzyszącym jej śpiewem, który zgromadzonych na liturgii ma wprowadzić w misterium dnia oraz w aktualnie przeżywane wydarzenie liturgiczne. W obrębie liturgii słowa następuje prezentacja kandydatów ze stosownym wyjaśnieniem ich funkcji w Kościele oraz pytaniami skierowanymi do mających przyjąć święcenia. Modlitwa kończąca liturgię słowa przybiera tu specyficzną formę litanii oraz cichej modlitwy. Obrzędy samych święceń dzielą się na dwie części: istotny obrzęd przekazania świętej władzy w Kościele oraz obrzędy wyjaśniają-

ce, wyrażające w sposób obrazowy to, co dokonuje się w sakramentalnym geście. Sam bowiem istotny obrzęd ujawnia tę specyfikę jedynie w treści modlitwy konsekuracyjnej.¹¹

Dekret Kongregacji Kultu Bożego zatwierdzający nowy obrzęd święceń diakonatu, prezbiteratu i sakry biskupiej z 1968 roku podkreśla, iż powinny się one odbywać w niedzielę lub święto przy możliwie najliczniejszym udziale wiernych. Ponadto święceń należy udzielać w katedrze biskupiej, a miejsce święceń powinno być tak dobrane, aby przyjmujący je byli widoczni, zaś wierni bez przeszkód mogli śledzić przebieg całej liturgii. Neoprezbiterzy powinni koncelebrować z biskupem Mszę świętą, w czasie której otrzymują święcenia.¹²

W cztery lata po zatwierdzeniu nowych obrzędów święceń, dnia 15 sierpnia 1972 roku papież Paweł VI wydał list apostolski *Ministeria quaedam*, który stał się następnym krokiem w odnowie dyscypliny dotyczącej tonsury, święceń niższych i subdiakonatu w Kościele łacińskim.¹³ Opierając się na dokumentach Soboru, który postanowił, aby „w sprawowaniu liturgii każdy spełniający swoją funkcję [...] czynił tylko to i wszystko to, co należy do niego z natury rzeczy i na mocy przepisów liturgicznych” (KL 28), a także powołując się na ten sam dokument, w którym wyrażone zostało pragnienie całego Kościoła, by wszyscy wierni zostali doprowadzeni do pełnego, świadomego i czynnego udziału w obrzędach liturgicznych (por. KL 41), listem apostolskim *Ministeria quaedam* papież promulgował, co następuje:

- znosi się tonsurę; włączenie do stanu duchownego następuje w momencie przyjęcia święceń diakonatu;
- święcenia nazywane dotychczas niższymi należy nazywać odtąd posługami;
- posługi te mogą być powierzane wiernym świeckim, nie są już zatem zarezerwowane wyłącznie kandydatom do kapłaństwa;
- dwie są posługi obowiązujące w całym Kościele łacińskim przystosowane do współczesnych potrzeb, mianowicie lektorat i akolitat, zaś czynności powierzane dotychczas subdiakonom zostają powierzone lektorowi i akolicie; nie ma zatem w Kościele łacińskim wyższego święcenia subdiakonatu;
- lektor jest ustanowiony dla pełnienia funkcji czytania słowa Bożego w zgromadzeniu liturgicznym, co też stanowi treść właściwej jemu posługi;
- akolita zostaje ustanowiony po to, ażeby wspomagał diakona i usługiwał kapłanowi; ponadto należy do niego, jako nadzwyczajnego szafarza, udzielanie Komunii świętej; będzie można akolicie powierzyć wystawienia i schowania Najświętszego Sakramentu (w okolicznościach, o których mowa w kan. 845 KPK) dla adoracji przez wiernych; nie może jednak przy tej okazji udzielać błogosławieństwa;
- zgodnie z czcigodną tradycją Kościoła, funkcje lektora i akolity rezerwuje się mężczyznom;
- kandydaci do diakonatu i kapłaństwa mają obowiązek przyjąć i przez odpowiedni czas pełnić posługę lektora i akolity, aby w ten sposób lepiej przygotować się do przyszłego podjęcia posługi słowa i ołtarza.

Zachowano odtąd wyłącznie funkcje ściśle związane z posługiwaniem słowa i ołtarza: lektorat i akolitat oraz diakonat. Powyższe normy weszły w życie 1 I 1973 r.

Z promulgacją listu *Ministeria quaedam* Pawła VI wiąże się wydanie przez tegoż papieża w dniu 15 sierpnia 1972 roku listu apostolskiego *Ad pascendum*, który stał się następnym etapem w dziedzinie odnowy święceń kapłańskich.¹⁴ Właściwą treścią tego listu jest promulgowanie przepisów dotyczących diakonatu. Dając podbudowę patrystyczną, papież ukazał szczególne miejsce, jakie od czasów apostolskich zajmuje diakonat, cieszący się wielkim poważaniem w Kościele. W świetle starożytnych dokumentów chrześcijańskich posługa diakona koncentrowała się na pełnieniu dzieła miłosierdzia, sprawowaniu świętych czynności i wykonywaniu posług duszpasterskich.¹⁵

Postanowiono, że diakoni przygotowujący się do prezbiteratu nie mogą być święceni przed ukończeniem kursu studiów określonego przepisami Stolicy Apostolskiej. Z przyjęciem święceń diakonatu związane jest dobrowolne podjęcie celibatu, czynione ze względu na królestwo niebieskie. W momencie święceń następuje również włączenie do stanu duchownego oraz inkardynacja do określonej diecezji. Na mocy samych święceń diakoni zobowiązani zostali do sprawowania liturgii godzin.

Listem apostolskim *Ad pascendum* papież Paweł VI ustanowił ponadto nowy obrzęd dopuszczenia kandydatów do diakonatu i kapłaństwa, którego warunkiem stała się „dobrowolna prośba zainteresowanego, sporządzona własnoręcznie i podpisana, jak również zgoda kompetentnego przełożonego kościelnego wyrażona na piśmie, mocą której dokonuje się wybór ze strony Kościoła”.¹⁶

Wydanie typiczne obydwu odnowionych obrzędów przyjęcia do posługi oraz udzielenia święceń ukazało się za sprawą Kongregacji Kultu Bożego w kilka miesięcy po opublikowaniu listu *Ad pascendum*.¹⁷

2. Drugi etap odnowy święceń prezbiterów

Znaczącym etapem w dziele odnowy liturgii święceń prezbiterów stało się drugie wzorcowe wydanie pontyfikatu rzymskiego *De Ordinatione Episcopi, Presbyterorum et Diaconorum*, które zatwierdzone zostało przez papieża Jana Pawła II dnia 10 maja 1989 r. i promulgowane dekretem Kongregacji do Spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sprawowania Sakramentów z dnia 29 czerwca 1989 r.¹⁸ Opiera się ono na edycji obrzędów z 1968 roku, poszerzając je o następujące elementy:

- Księga wzbogacona została o wprowadzenie, które zawiera ogólne wiadomości na temat sakramentu oraz przedstawia w jasny i przejrzysty sposób strukturę celebracji liturgii święceń.
- Układ księgi został tak skonstruowany, aby w zrozumiałym sposobie przedstawić funkcje prezbiterów i diakonów, jako współpracowników w posługiwaniu biskupów posiadających pełnię kapłaństwa.
- W modlitwie święceń prezbiterów i diakonów niektóre sformułowania odnoszące się do materii święceń wsparto nowotestamentowymi odnośnikami, aby dostarczała ona szerokiej wiedzy o urzędzie prezbitera lub diakona.
- Przyjmujący święcenia prezbiteratu są w jasny i wyraźny sposób pytani o zamiar sprawowania sakramentu pojednania i pokuty oraz Eucharystii. Wyszczególnienie tych sakramentów w pytaniach biskupa wprowadzone

- zostało z powodu uchylania się przez katolickich prezbiterów w niektórych krajach Europy zachodniej od sprawowania ich, głównie sakramentu pokuty.
- Obrzęd przyjęcia celibatu zachowany został przy święceniach diakonatu. Na specjalne polecenie papieża Jana Pawła II obrzęd ten został tak zmieniony, aby mógł być odtąd wykorzystany także podczas święceń diakonów w zgromadzeniach zakonnych, nie zaś dopiero przy składaniu ślubów wieczystych.
  - Dla wyrażenia jedności wspierającej wszystkich duchownych w Kościele, także członkowie zgromadzeń życia konsekrowanego w obrzędzie święcenia prezbiterów i diakonów zostali zobowiązani do wyrażenia czci i posłuszeństwa względem biskupa diecezjalnego.
  - Obrzęd przyjęcia kandydatów do diakonatu i kapłaństwa został zmieniony w nieznacznej części.

Troska o przekład nowej księgi na języki narodowe powierzona została Konferencjom Biskupów poszczególnych krajów, z uwzględnieniem koniecznego ich zatwierdzenia przez Stolicę Apostolską. Polska edycja została zatwierdzona dekretem Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z dnia 12 stycznia 1998 roku.¹⁹ Drugie polskie wydanie wzorcowe *Obrzędów święceń biskupa, prezbiterów i diakonów* ukazało się drukiem w 1999 r.

Struktura poprzednich i obecnych obrzędów święceń jest podobna. Zmiany wprowadzone zostały przede wszystkim w tekstach liturgicznych. Zauważa się też różnice w pytaniach stawianych przez biskupa kandydatom oraz w tekście samej modlitwy święceń. Według nowego pontyfikału biskup stawia kandydatom pytania w innym porządku, niż przewidywał to obrzęd z 1968 roku. Pierwsze z pytań co do treści nie różni się od odpowiadającego mu pytania ze starego pontyfikału. W drugim pytaniu na czołowe miejsce wysuwa się osoba prezbitera jako sługi słowa Bożego, któremu powierzone jest gorliwe przepowiadanie Ewangelii i nauczanie prawd wiary katolickiej. W poprzedniej wersji obrzędów święceń było ono postawione jako trzecie w kolejności. Następne pytanie dotyczy misteriiów sprawowanych przez prezbitera. Podkreśla się tu zwłaszcza sprawowanie Eucharystii i celebrowanie sakramentu pokuty. Wyszczególnienie tych sakramentów stanowi *novum* aktualnego obrzędu. Kolejne pytanie także zostało dodane w nowym obrzędzie święceń prezbiterów. Biskup, stawiając je, oczekuje potwierdzenia przez kandydatów pragnienia trwania w nieustannej modlitwie za powierzony im lud Boży, wraz z całym kolegium biskupów i prezbiterów. Następne pytanie dotyczące ścisłego zjednoczenia z Chrystusem w życiu kapłańskim poświęconym Bogu jest identyczne z odpowiadającym mu pytaniem zawartym w pontyfikale Pawła VI. Ostatnie pytanie stawiane już indywidualnie każdemu przyjmującemu święcenia dotyczy czci i posłuszeństwa okazywanego przez prezbitera biskupowi

ordynariuszowi. Obecnie stosowany pontyfikał zawiera dodatkową wersję pytania zobowiązującą zakonników do wyrażenia czci i posłuszeństwa względem biskupa diecezjalnego.

Na uwagę zasługuje odnowiona modlitwa święceń. W swej treści jest ona zbliżona do pierwotnych źródeł. Kościół uwzględnił w ten sposób zastrzeżenia i postulaty kierowane do Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów dotyczące modlitwy z 1968 roku, która niewystarczająco ukazywała więź Chrystusa Najwyższego Kapłana z całym prezbiterium Kościoła. Ponadto część anamnetyczna tejże modlitwy, wskazująca na typiczny charakter kapłanów starotestamentalnych względem kapłanów Nowego Testamentu, wydawała się zbyt rozbudowaną, niewiele i w sposób bardzo ogólny mówiącą o specyficznych funkcjach kapłańskich. Dlatego nowa modlitwa święceń, po krótkim wspomnieniu ministrów Chrystusowych oraz nawiązaniu do funkcji proroków, siedemdziesięciu współpracowników Mojżesza i synów Aarona, wspomina szeroko pełnię czasów, w której Bóg Ojciec posłał swego Syna. Jezus Chrystus – Najwyższy Kapłan złożył Bogu Ojcu z samego siebie nieskalaną ofiarę za grzechy ludzkości, powołując jednocześnie do udziału w swoim posłannictwie Apostołów. Oni pełniąc misję głoszenia Ewangelii, za natchnieniem Bożym ustanowili współpracowników, aby na całym świecie pełnili dzieło zbawienia. Ciągłość sukcesji apostoelskiej, do której wyraźnie nawiązuje tekst modlitwy święceń, zachowana jest do czasów obecnych.

II. Przebieg celebracji obrzędów święceń prezbiterów

1. Obrzędy wstępne i liturgia słowa

Obrzędy wstępne Mszy świętej, podczas której udziela się święceń prezbiteratu, rozpoczynają się procesją do ołtarza (w tym czasie wykonuje się antyfonę na wejście z jej psalmem lub inny odpowiedni śpiew). Za diakonem niosącym księgę Ewangelii postępują kandydaci do święceń ubrani w alby, przepasani stułą, jeszcze na sposób diakoński. Za nimi kroczy biskup w otoczeniu diakonów i koncelebrujących prezbiterów. Po przyjsciu do ołtarza wszyscy zajmują wyznaczone dla nich miejsca. Liturgia słowa przebiega tak jak zwykle, aż do momentu zakończenia Ewangelii.

2. Świecenia

Właściwe obrzędy święceń rozpoczynają się po Ewangelii.²⁰ Można w nich wyróżnić sześć elementów.

a) przedstawienie i wybór

Biskup zajmuje przygotowane dla niego miejsce. Następuje uroczyste wezwanie kandydatów. Diakon wypowiada formułę: „Niech przystąpią

mający przyjąć święcenia prezbiteratu” i według określonej kolejności odczytuje ich imiona i nazwiska. Każdy w wezwanych podchodzi do biskupa, wyrażając swój szacunek względem niego w formie ukłonu, i odpowiada: „Jestem”. Następnie upoważniony przez biskupa prezbiter przedstawia prośbę o udzielenie święceń słowami: „Czcigodny ojcze, święta Matka, Kościół, prosi, abys tych naszych braci wyświęcił na prezbiterów”. Biskup pyta: „Czy wiesz, że są tego godni?” Prezbiter odpowiada: „Po zbadaniu opinii wiernych i po zasięgnięciu rady osób odpowiedzialnych za ich przygotowanie zaświadczam, że uznano ich za godnych święceń”. Biskup z kolei wyraża podjętą decyzję słowami: „Z pomocą Pana Boga i naszego Zbawiciela, Jezusa Chrystusa, wybieramy tych naszych braci do stanu prezbiteratu”. Wszyscy kandydaci odpowiadają: „Bogu niech będą dzięki”.²¹

b) homilia

Biskup wygłasza homilię, wyjaśniając na podstawie liturgii słowa istotę urzędu posługiwania prezbiterów. Może to uczynić swoimi słowami, chociaż rytuał święceń zawiera propozycję homilii. We wstępie biskup zwraca się do zgromadzonych wiernych, krewnych i przyjaciół kandydatów do święceń, przybliżając im znaczenie i godność posługi kapłańskiej w stopniu prezbiteratu, którą przyjąć mają wybrani. Następnie kieruje słowa do samych kandydatów, przypominając im główne zadania powierzone powołanym do służby Bożej. Jezus Chrystus jest Jedynym i Najwyższym Pasterzem, Kapłanem, Uświęcicielem, Nauczycielem i Prorokiem, jednak przekazuje człowiekowi współuczestnictwo w tych funkcjach. Pierwszymi, którzy otrzymali od Boga misję pasterską, kapłańską i prorocką, są Apostołowie i biskupi, ci zaś przekazują ją prezbiterom. Tak więc współuczestnictwo prezbiterów w pełnieniu przez nich zbawczych funkcji w Kościele znajduje swe źródło w istocie sakramentalnych święceń. Prezbiter sprawując na ziemi urząd Chrystusa Kapłana, dokonuje uświęcenia ludu Bożego przy pomocy sakramentów. Spośród nich w tekście homilii wyraźnie wymienione są cztery: chrzest, Eucharystia, sakrament pojednania i pokuty oraz namaszczenia chorych.²²

c) przyrzeczenie wybranych

Po homilii biskupa następuje dialog, w którym kandydaci wyrażają wolę podjęcia w Kościele służby kapłańskiej w stopniu prezbiteratu oraz zobowiązań, jakie w związku z tym Kościół na nich nakłada. Wybrani na prezbiterów stają przed biskupem, który kieruje do nich pytania, rozpoczynając słowami: „Drodzy synowie, zanim przystąpicie do święceń prezbiteratu, musicie wobec ludu wyrazić wolę ich przyjęcia. Dlatego pytam każdego z was: Czy chcesz wiernie pełnić urząd posługiwania kapłańskiego w stop-

niu prezbitera, jako gorliwy współpracownik biskupów w kierowaniu ludem Bożym pod przewodnictwem Ducha Świętego?” Kolejne pytania biskupa to: „Czy chcesz pilnie i mądrze pełnić posługę słowa, głosząc Ewangelię i wykładając prawdy katolickiej wiary?”, „Czy na chwałę Boga i dla uświęcenia chrześcijańskiego ludu chcesz pobożnie i z wiarą sprawować misteria Chrystusa, a zwłaszcza Eucharystyczną Ofiarę i sakrament pokuty, zgodnie z tradycją Kościoła?”, „Czy chcesz razem z nami wypraszać Boże miłosierdzie dla powierzonego ci ludu, modląc się nieustannie według nakazu Chrystusa?”, „Czy chcesz coraz ściślej jednoczyć się z Chrystusem, Najwyższym Kapłanem, który z samego siebie złożył Ojcu za nas nieskałaną Ofiarę, i razem z Nim poświęcać się Bogu za zbawienie ludzi?” Odpowiedzią twierdzącą na cztery pierwsze pytania jest zapewnienie: „Chcę”, zaś po ostatnim pytaniu kandydaci odpowiadają: „Chcę, z Bożą pomocą”. Każdy z kandydatów podchodzi do biskupa i klęka przed nim, składając swe ręce w ręce biskupa.

Jeżeli udzielającym święceń jest ordynariusz, pytanie postawione przez niego sformułowane jest następująco: „Czy mnie i moim następcom przyrzekasz cześć i posłuszeństwo?”. Gdy jednak biskup nie jest ordynariuszem przyjmującego święcenia, pyta go: „Czy swojemu ordynariuszowi przyrzekasz cześć i posłuszeństwo?”. Jeżeli wybrany jest zakonnikiem, biskup pyta go: „Czy biskupowi diecezjalnemu i swojemu prawnie ustanowionemu przełożonemu przyrzekasz cześć i posłuszeństwo?”. Wybrany odpowiada: „Przyrzekam”. Wówczas biskup konkluduje odpowiedź słowami: „Niech Bóg, który rozpoczął w tobie dobre dzieło, sam go dokona”.²³

d) litania błagalna

Kolejną częścią liturgii święceń jest modlitwa za kandydatów. Składa się ona z trzech części: wezwania biskupa do modlitwy, litanii błagalnej oraz końcowej modlitwy biskupa. Wierni na stojąco wsłuchują się w słowa biskupa, który ze złożonymi rękami zwrócony do ludu śpiewa lub wygłasza zachętę: „Błagajmy, najmilsi, Boga, Ojca wszechmogącego, aby hojnie udzielił darów tym sługom, których wybrał do pełnienia posługi prezbiterów”. Kandydaci padają na twarz. Kantor zaczyna Litanię do Wszystkich Świętych, w której we właściwych miejscach można dodać pewne imiona świętych (np. patrona, tytułu kościoła, patronów przyjmujących święcenia itp.) albo wezwania odpowiadające okoliczności. Po zakończeniu litanii biskup śpiewa lub odmawia modlitwę przyzywającą Bożej pomocy i błogosławieństwa nad przyjmującymi święcenia: „Wysłuchaj nas, Panie, nasz Boże i obdarz swoje sługi błogosławieństwem Ducha Świętego oraz mocą

łaski kapłaństwa. Niech ci, którzy mają zostać przez Ciebie uświęceni, cieszą się zawsze obfitością Twoich darów. Przez Chrystusa, Pana naszego”. Wszyscy prośbę tę potwierdzają: „Amen”.²⁴

e) nałożenie rąk i modlitwa święceń

W tym istotnym momencie każdy z wybranych podchodzi do biskupa i klęka przed nim, a biskup w milczeniu nakłada na jego głowę ręce, powtarzając apostolski gest przekazania świętej władzy w Kościele. Gest nałożenia rąk biskupich określa się mianem „materii święceń”. Następnie wszyscy obecni prezbiterzy, nic nie mówiąc, kładą ręce na każdego z wybranych. Po nałożeniu rąk prezbiterzy pozostają obok biskupa, aż do końca modlitwy święceń. Kandydaci klęczą teraz przed biskupem, który z rozłożonymi rękoma śpiewa lub odmawia modlitwę święceń. W swej treści modlitwa święceń wyraża to, co dokonuje się w momencie przyjęcia święceń prezbiteratu. Strukturalnie składają się na nią trzy części: anamneza wspominająca dzieło Boga Ojca, epikleza skierowana do Ducha Świętego oraz wezwania błagalne o wstawiennicze pośrednictwo Syna Bożego. Prośba o odnowienie Ducha świętości i obdarzenie godnością prezbiteratu stanowi tekst istotny, zwany „formą” sakramentu.²⁵

f) Namaszczenie rąk oraz wręczenie chleba i wina

Biskup przyjmuje kolejno neoprezbiterów, którzy klęcząc przed nim przyjmują namaszczenie krzyżem. Namaszczając im dłonie, biskup mówi: „Nasz Pan, Jezus Chrystus, którego Ojciec namaścił Duchem Świętym i mocą, niech cię strzeże, abyś uświęcał lud chrześcijański i składał Bogu Ofiarę”. W czasie nakładania wyświęconym stuły i ornatu oraz namaszczenia rąk przez biskupa śpiewa się antyfonę *Jesteś Kapłanem tak jak Melchizedek* wraz z Ps 110 [109]. Można śpiewać także inną pieśń, odpowiadającą treści antyfony.²⁶

Tymczasem przygotowywane są dary przeznaczone do Mszy świętej: chleb na patenie oraz wino z wodą w kielichu, które do ołtarza przynoszą wierni. Dary te przyjmuje diakon i przynosi biskupowi, który podaje je do rąk każdemu klęczącemu przed nim neoprezbiterowi, mówiąc: „Przyjmij dary ludu świętego, które mają być ofiarowane Bogu. Rozważaj, co będziesz czynić, naśladuj to, czego będziesz dokonywać, i prowadź życie zgodne z tajemnicą Pańskiego krzyża”.²⁷

Obejmując każdego z nowo wyświęconych biskup udziela teraz pocałunku pokoju, mówiąc: „Pokój z tobą”. Neoprezbiter odpowiada: „I z duchem twoim”. Jeśli okoliczności na to pozwalają, ten gest czynią przynajmniej niektórzy z obecnych prezbiterów.²⁸

3. Liturgia eucharystyczna

Dalszy ciąg celebracji eucharystycznej ma formę Mszy koncelebrowanej. Odnotować należy następujące zmiany: opuszcza się przygotowanie kielicha; w Modlitwie eucharystycznej biskup lub jeden z prezbiterów koncelebrujących wspomina nowo wyświęconych słowami zamieszczonymi w pontyfikale. Rodzice i krewni wyświęconych mogą przyjąć Komunię świętą pod obiema postaciami.²⁹

4. Obrzędy zakończenia

Na zakończenie obrzędów Liturgii eucharystycznej w miejsce zwyczajowego błogosławieństwa można udzielić błogosławieństwa uroczystego. Diakon poprzedza je wezwaniem: „Pochylcie głowy na błogosławieństwo”. Biskup wyciąga ręce nad wyświęconymi oraz nad ludem i wypowiada potrójną formułę błogosławieństwa. Wierni odpowiadają: „Amen”.³⁰

* * *

Odnowione obrzędy święceń prezbiterów zreformowane po Soborze Watykańskim II zawierają kompendium nauki o kapłaństwie w stopniu prezbiteratu, jaką Sobór przekazał w treści licznych swoich dokumentów. Kościołowi zależało, aby zawarta w nich doktryna o naturze i skutkach sakramentu kapłaństwa znalazła swój wyraz także w zreformowanej liturgii święceń. Odnowa liturgiczna obrzędów święceń prezbiterów sprawiła, że w sposób jasny, zrozumiały i przejrzysty ukazują one istotne treści teologiczne, zawarte w bogactwie modlitw i czynności symbolicznych stanowiących całość obrzędu. Dwa znaczące etapy odnowy z roku 1968 i 1989 wskazują na ciągłą potrzebę korygowania dezaktualizujących się z upływem lat treści liturgicznych obrzędów.

Spojrzenie na liturgię sakramentu kapłaństwa ma na celu jasne ukazanie misterium, które zawierają święte obrzędy. Konsekwencją wgłębienia się w tajemnice tego sakramentu powinno być świadome, czynne i owocne uczestnictwo w obrzędach liturgicznych, tak ze strony przyjmujących święcenia prezbiteratu, jak i wszystkich wiernych, którzy uczestniczą w liturgii. Stąd też celowość niniejszego artykułu, który ma służyć pomocą w przeżywaniu obrzędów święceń prezbiterów.

PRZYPISY

¹ *Pontificale Romanum ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP.VI promulgatum „De Ordinatione Diaconi, Presbyteri et Episcopi”*, ed. typ., Vaticanis 1968.

² Dekret Prymasa Polski nr 653/P/77 z dnia 2 kwietnia 1977 r.

³ P a w e ł VI, *Konstytucja apostolska „Pontificalis Romani recognitio”*, w: *Pontyfikał rzymski odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II, wydany z upoważnienia papieża Pawła VI, poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II „Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów”*, wyd. 2 wzorc., Katowice 1999, s. 8 (odtąd skrót: OŚBPD).

⁴ Por. A. Bugnini, *La riforma liturgica (1948-1975)*, Roma 1983, s. 698.

⁵ Por. M. Ż u r o w s k i, *W społeczności Ludu Bożego*, w: *Sakramenty Kościoła posoborowego*, Kraków 1970, s. 192.

⁶ P a w e ł VI, *Konstytucja apostolska „Pontificalis Romani recognitio”*, w: OŚBPD, s. 9.

⁷ Por. F. Brovelli, *Ordine e ministeri*, w: *I Sacramenti: teologia e storia della celebrazione*, Genova 1986, s. 287.

⁸ P a w e ł VI, *Konstytucja apostolska „Pontificalis Romani recognitio”*, w: OŚBPD, s. 10-11.

⁹ Zob. P i u s XII, *Konstytucja apostolska „Sacramentum ordinis”*; w: B. W a s z y Ń s k i, *Konstytucja Apostolska „Sacramentum ordinis” o wyższych święceniach diakonatu, prezbiteratu i biskupstwa. Przekład i komentarz*, „Aten. Kapł.” 49(1948), s. 273-287.

¹⁰ Por. J. Ratzinger, *Nauka Kościoła o „Sacramentum ordinis”*, w: *Kapłaństwo*, Poznań 1988, s. 65-66 (*Kolekcja Communio* ; 3).

¹¹ Por. B. M o k r z y c k i, *Kościół w świętości*, Warszawa 1984, s. 68-69.

¹² Por. *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne do obrzędów święceń prezbiterów*, w: OŚBPD, s. 69.

¹³ P a w e ł VI, *List apostolski „Ministeria quaedam” (15 VIII 1972)*, w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, pod red. E. Szafrrowskiego, t. 5, z. 2, Warszawa 1972, s. 8.

¹⁴ P a w e ł VI, *List apostolski „Ad pascendum”*, w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, dz. cyt. s. 20.

¹⁵ Por. B. M o k r z y c k i, dz. cyt., s. 79.

¹⁶ P a w e ł VI, *List apostolski „Ad pascendum”*; dz. cyt. s. 20.

¹⁷ *De institutione Lectorum et Acolythorum, de admissione inter candidatos ad Diaconatum et Presbyterorum, de sacro caelibatu amplectendo*, Vaticanis 1972.

¹⁸ *Pontificale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II renovatum auctoritate Pauli PP.VI editum Joannis Pauli PP.II cura recognitum „De Ordinatione Episcopi, Presbyterorum et Diaconorum”*, ed. typ. 2, Vaticanis 1990.

¹⁹ Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum, Prot. 238/96/L.

²⁰ OŚBPD, s. 71.

²¹ OŚBPD, s. 71-72.

²² OŚBPD, s. 72-74.

²³ OŚBPD, s. 75-76.

²⁴ OŚBPD, s. 77-81.

²⁵ OŚBPD, s. 81-89.

²⁶ OŚBPD, s. 90-91.

²⁷ OŚBPD, s. 91.

²⁸ OŚBPD, s. 91-93.

²⁹ OŚBPD, s. 94-95.

³⁰ OŚBPD, s. 95-96.